HOTĂRÂREA CURȚII (Camera întâi)

14 iulie 2011 *

În cauzele conexate C-4/10 și C-27/10,

având ca obiect cereri de pronunțare a unor hotărâri preliminare formulate în temeiul articolului 267 TFUE de Korkein hallinto-oikeus (Finlanda), prin deciziile din 31 decembrie 2009, primite de Curte la 5 ianuarie și, respectiv, la 18 ianuarie 2010, în procedurile inițiate de

Bureau national interprofessionnel du Cognac,

cu participarea:

Gust. Ranin Oy,

CURTEA (Camera întâi),

compusă din domnul A. Tizzano, președinte de cameră, domnii M. Ilešič, E. Levits și M. Safjan și doamna M. Berger (raportor), judecători,

* Limba de procedură: finlandeza.

avocat general: doamna E. Sharpston,
grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

— pentru Bureau national interprofessionnel du Cognac, de P. Siitonen, asianajaja;

— pentru guvernul francez, de domnii G. de Bergues și B. Cabouat, în calitate de agenți;

— pentru guvernul italian, de doamna G. Palmieri, în calitate de agent, asistată de domnul S. Fiorentino, avvocato dello Stato;

— pentru guvernul portughez, de domnul L. Inez Fernandes, în calitate de agent;

— pentru guvernul Regatului Unit, de domnul S. Ossowski, în calitate de agent;

— pentru Comisia Europeană, de domnii E. Paasivirta și F. Bulst, precum și de doamna M. Vollkommer, în calitate de agenți,

având în vedere decizia de judecare a cauzelor fără concluzii, luată după ascultarea avocatului general,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererile de pronunțare a unor hotărâri preliminare privesc interpretarea articolelor 16 și 23 din Regulamentul (CE) nr. 110/2008 al Parlamentului European și al Consiliului din 15 ianuarie 2008 privind definirea, desemnarea, prezentarea, etichetarea și protecția indicațiilor geografice ale băuturilor spirtoase și de abrogare a Regulamentului (CEE) nr. 1576/89 al Consiliului (JO L 39, p. 16), precum și a Primei Directive 89/104/CEE a Consiliului din 21 decembrie 1988 de apropiere a legislațiilor statelor membre cu privire la mărci (JO L 40, p. 1, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 92).

2 Aceste cereri au fost formulate în cadrul unei acțiuni introduse de Bureau national interprofessionnel du Cognac (denumit în continuare „BNIC") privind înregistrarea în Finlanda, la Patentti- ja rekisterihallitus (Oficiul Național de Brevete și Înregistrări), a două mărci figurative care desemnează băuturi spirtoase.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

Regulamentul nr. 110/2008

3 Conform considerentului (14) a doua teză al Regulamentului nr. 110/2008, „[i]ndicațiile geografice ar trebui înregistrate, identificând băuturile spirtoase ca având-și originea pe teritoriul unei țări sau într-o regiune sau localitate de pe teritoriul respectiv, în cazul în care o anumită calitate, reputație sau altă caracteristică a băuturii spirtoase poate fi atribuită în mod esențial originii sale geografice".

4 Articolul 14 din regulamentul menționat, referitor la limba utilizată în desemnarea, prezentarea și etichetarea băuturilor spirtoase, prevede la alineatul (2):

„[…] indicațiile geografice înregistrate în anexa III nu se traduc nici pe etichetă, nici în prezentarea băuturii spirtoase."

5 Articolul 15 din același regulament, intitulat „Indicații geografice", prevede:

„(1) În sensul prezentului regulament, o indicație geografică este o indicație care identifică o băutură spirtoasă ca având-și originea pe teritoriul unei țări sau într-o regiune sau o localitate de pe teritoriul respectiv, în cazul în care o anumită calitate,

reputație sau altă caracteristică a băuturii spirtoase poate fi atribuită, în mod esențial, originii sale geografice.

(2) Indicațiile geografice menționate la alineatul (1) sunt înregistrate în anexa III.

(3) Indicațiile geografice înregistrate în anexa III nu pot deveni generice.

Denumirile care au devenit generice nu pot fi înregistrate în anexa III.

[…]

(4) Băuturile spirtoase care poartă o indicație geografică înregistrată în anexa III trebuie să respecte toate specificațiile din dosarul tehnic prevăzut în temeiul articolului 17 alineatul (1)."

6 Articolul 16 din Regulamentul nr. 110/2008, referitor la protecția indicațiilor geografice, prevede:

„[…] indicațiile geografice înregistrate în anexa III sunt protejate împotriva:

(a) oricărei utilizări comerciale directe sau indirecte pentru produse care nu intră sub incidența înregistrării, în măsura în care produsele în cauză sunt comparabile cu băutura spirtoasă înregistrată sub indicația geografică respectivă sau în măsura în care această utilizare exploatează reputația indicației geografice înregistrate;

(b) oricărei uzurpări, imitații sau evocări, chiar dacă este indicată originea reală a produsului sau dacă indicația geografică este utilizată în traducere sau însoțită de o formulă cum ar fi «gen», «tip», «fel», «stil», «fabricare», «aromă» sau alt termen asemănător;

(c) oricărei alte indicații false sau înșelătoare privind proveniența, originea, natura sau calitățile esențiale, prezente în desemnarea, prezentarea sau etichetarea produsului, care este susceptibilă să dea o impresie falsă în privința originii acestuia;

(d) oricărei alte practici care poate induce în eroare consumatorul în privința originii reale a produsului."

7 Articolul 23 alineatele (1) și (2) din regulamentul menționat, intitulat „Legătura dintre mărci și indicațiile geografice", are următorul cuprins:

„(1) Înregistrarea unei mărci care conține sau este constituită dintr-o indicație geografică înregistrată în anexa III este refuzată sau invalidată în cazul în care utilizarea acesteia ar avea drept rezultat oricare dintre situațiile menționate la articolul 16.

(2) Ținând cont în mod corespunzător de dispozițiile dreptului comunitar, marca a cărei utilizare corespunde uneia dintre situațiile menționate la articolul 16 și care a fost depusă, înregistrată sau recunoscută prin utilizarea sa cu bună-credință pe teritoriul comunitar, în cazul în care această posibilitate este prevăzută în legislația aplicabilă, fie înainte de data protejării indicației geografice în țara de origine, fie înainte de 1 ianuarie 1996, poate continua să fie utilizată în pofida înregistrării unei indicații geografice […]."

8 Anexa III la același regulament menționează termenul „Cognac” ca reprezentând o indicație geografică ce desemnează produse din categoria nr. 4, și anume categoria rachiurilor de vin, și care are Franța drept țară de origine.

9 În temeiul articolului 30 din acesta, Regulamentul nr. 110/2008 a intrat în vigoare la 20 februarie 2008.

Regulamentul (CEE) nr. 1576/89

10 Regulamentul nr. 110/2008 a abrogat și a înlocuit Regulamentul (CEE) nr. 1576/89 al Consiliului din 29 mai 1989 de stabilire a normelor generale cu privire la definirea, desemnarea și prezentarea băuturilor spirtoase (JO L 160, p. 1, Ediție specială, 03/vol. 7, p. 76), care era în vigoare de la 15 iunie 1989. În anexa II, Regulamentul nr. 1576/89 viza, între denumirile geografice protejate, denumirea „Cognac”.

Regulamentul (CEE) nr. 3378/94

11 Regulamentul (CEE) nr. 3378/94 al Parlamentului European și al Consiliului din 22 decembrie 1994 de modificare a Regulamentului (CEE) nr. 1576/89 (JO L 366, p. 1, Ediție specială, 03/vol. 16, p. 120) a introdus în Regulamentul nr. 1576/89, cu efect de la 1 ianuarie 1996, articolul 11a, al cărui alineat (1) primul paragraf prevedea:

„Statele membre adoptă toate măsurile necesare pentru a permite celor interesați să împiedice, în condițiile stabilite în articolele 23 și 24 din Acordul privind aspectele

comerciale ale drepturilor de proprietate intelectuală, utilizarea în Comunitate a unei indicații geografice de identificare a produselor care intră sub incidența prezentului regulament în cazul produselor care nu provin din locul menționat în indicația geografică respectivă, inclusiv în cazul în care se indică originea reală a produsului sau se utilizează indicația geografică tradusă sau însoțită de expresii ca: «gen», «tip», «stil», «imitație» sau altele."

Directiva 89/104

12 Articolul 3 din Directiva 89/104, referitor la motivele de refuz sau de nulitate care pot fi invocate în cadrul opoziției la înregistrarea unei mărci, prevedea la alineatul (1) litera (g) și la alineatul (2) litera (a):

„(1) Sunt refuzate înregistrării sau pot să fie declarate nule, dacă sunt înregistrate:

[…]

(g) mărcile de natură să înșele publicul, de exemplu, cu privire la natura, calitatea sau proveniența geografică a produsului sau serviciului;

[…]

(2) Fiecare stat membru poate stipula ca unei mărci să îi fie refuzată înregistrarea sau, dacă este înregistrată, să poată fi declarată nulă când și în măsura în care:

(a) utilizarea acestei mărci poate fi interzisă în temeiul unei alte legislații decât legislația privind mărcile din statul membru în cauză sau din Comunitate."

13 Directiva 89/104 a fost abrogată și înlocuită, începând cu 28 noiembrie 2008, prin Directiva 2008/95/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 octombrie 2008 de apropiere a legislațiilor statelor membre cu privire la mărci (JO L 299, p. 25). Dispozițiile articolului 3 alineatul (1) litera (g) și alineatul (2) litera (a) nu au fost modificate.

Acordul TRIPS

14 Acordul privind aspectele legate de comerț ale drepturilor de proprietate intelectuală (denumit în continuare „Acordul TRIPS"), care constituie anexa 1 C la Acordul de instituire a Organizației Mondiale a Comerțului (OMC), semnat la Marrakech la 15 aprilie 1994 și aprobat prin Decizia 94/800/CE a Consiliului din 22 decembrie 1994 privind încheierea, în numele Comunității Europene, referitor la domeniile de competența sa, a acordurilor obținute în cadrul negocierilor comerciale multilaterale din Runda Uruguay (1986-1994) (JO L 336, p. 1, Ediție specială, 11/vol. 10, p. 3), cuprinde un articol 23, intitulat „Protecția suplimentară a indicațiilor geografice pentru vinuri și produse spirtoase", care prevede la alineatele (1) și (2):

„(1) Fiecare membru trebuie să prevadă mijloacele juridice care să permită părților interesate să împiedice utilizarea unei indicații geografice […] de identificare a produselor spirtoase pentru produse spirtoase care nu sunt originare din locul indicat prin indicația geografică respectivă, chiar și în cazurile în care originea adevărată a produsului este indicată sau în cazurile în care indicația geografică este utilizată în traducere sau este însoțită de expresii cum ar fi «de genul», «de tipul», «de stilul», «imitație» sau altele.

(2) […] înregistrarea unei mărci pentru produse spirtoase care conține o indicație geografică ce identifică produse spirtoase sau care este constituită dintr-o astfel de indicație este refuzată sau anulată fie din oficiu, dacă legislația unui membru permite aceasta, fie la cererea unei părți interesate, în ceea ce privește […] produsele spirtoase care nu au această origine."

15 Articolul 24 din acordul menționat prevede la alineatul (5):

„În cazurile în care o marcă comercială a fost depusă sau înregistrată cu bună-credință sau în cazurile în care drepturile cu privire la o marcă au fost dobândite prin folosința cu bună-credință:

(a) înainte de data aplicării prezentelor prevederi într-o țară membră astfel cum este ea stabilită în partea VI sau

(b) înainte ca indicația geografică să fie protejată în țara sa de origine,

măsurile adoptate pentru aplicarea prezentei secțiuni nu trebuie să prejudicieze admisibilitatea sau validitatea înregistrării unei mărci, sau dreptul de folosință a unei mărci, pe motiv că această marcă este identică sau similară cu o indicație geografică."

Situația de fapt din acțiunile principale și întrebările preliminare

16 Gust. Ranin Oy, o societate de drept finlandez, a solicitat la 19 decembrie 2001, la Patentti- ja rekisterihallitus, înregistrarea a două mărci figurative având forma unei etichete pentru sticle. În ceea ce privește „Konjakit" din clasa 33 în sensul Aranjamentului de la Nisa privind clasificarea internațională a produselor și serviciilor în vederea înregistrării mărcilor din 15 iunie 1957, cu revizuirile și modificările ulterioare, elementul figurativ vizat în cerere cuprinde mențiunea „COGNAC L & P HIENOA KONJAKKIA Lignell & Piispanen Product of France 40 % Vol 500 ml". Pentru „lichioruri care conțin «konjakki»" din clasa 33, elementul figurativ cuprindea mențiunea „KAHVI-KONJAKKI Cafe Cognac Likööri – Likör – Liqueur 21 % Vol Lignell & Piispanen 500 ml".

17 Prin decizia din 31 ianuarie 2003, Patentti- ja rekisterihallitus a înregistrat cele două mărci, prima cu nr. 226350 (cauza C-4/10), iar cea de a doua cu nr. 226351 (cauza C-27/10).

18 BNIC a formulat opoziție la înregistrarea mărcilor menționate.

19 Prin decizia din 10 septembrie 2004, Patentti- ja rekisterihallitus a respins opoziția formulată de BNIC și a confirmat validitatea mărcii înregistrate cu nr. 226350. În schimb, prin aceeași decizie, a admis opoziția în măsura în care era îndreptată împotriva mărcii înregistrate cu nr. 226351 și a anulat această înregistrare.

20 Prin decizia din 22 octombrie 2007, Pattenti- ja rekisterihallituksen valituslautakunta (comisia de recurs a Patentti- ja rekisterihallitus) a respins calea de atac formulată de BNIC și a menținut decizia din 10 septembrie 2004 prin care s-a confirmat

înregistrarea mărcii nr. 226350. Aceasta a admis de asemenea calea de atac formulată de Gust. Ranin Oy, infirmând decizia de anulare a înregistrării mărcii nr. 226351.

21 În procedurile desfășurate la Korkein hallinto-oikeus (Curtea Administrativă Supremă), BNIC solicită, cu titlu principal, anularea deciziei din 22 octombrie 2007 sau, cu titlu subsidiar, trimiterea cauzei la Patentti- ja rekisterihallitus în vederea unei noi examinări a acesteia.

22 În aceste condiții, Korkein hallinto-oikeus a hotărât să suspende judecarea cauzelor și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare, al căror conținut este identic în cauzele C-4/10 și C-27/10:

„1) Regulamentul [nr. 110/2008] este aplicabil în ceea ce privește evaluarea condițiilor de înregistrare a unei mărci care conține o indicație de origine geografică protejată prin regulamentul menționat, înregistrare solicitată la 19 decembrie 2001 și obținută la 31 ianuarie 2003?

2) În cazul unui răspuns afirmativ la prima întrebare, trebuie refuzată ca fiind contrară articolelor 16 și 23 din Regulamentul nr. 110/2008 înregistrarea unei mărci care conține între altele o indicație de origine geografică protejată prin acest regulament sau termenul generic pentru această indicație și traducerea sa, pentru băuturi spirtoase care nu îndeplinesc condițiile de utilizare a indicației geografice în discuție, în special în ceea ce privește procedeul de fabricație și conținutul de alcool?

3) Indiferent de răspunsul la prima întrebare, o marcă precum cea descrisă la a doua întrebare trebuie considerată ca fiind de natură să înșele publicul, de exemplu, cu privire la natura, la calitatea sau la proveniența geografică a produselor sau a serviciilor în sensul articolului 3 alineatul (1) litera (g) din [Directiva 89/104], în prezent înlocuită prin [Directiva 2008/95]?

4) Indiferent de răspunsul la prima întrebare, în cazul în care un stat membru a prevăzut, în temeiul articolului 3 alineatul (2) litera (a) din Directiva 89/104, că înregistrarea unei mărci trebuie refuzată sau, dacă a fost efectuată, trebuie declarată nulă atunci când și în măsura în care utilizarea acestei mărci poate fi interzisă în temeiul unei alte legislații decât legislația privind mărcile din statul membru în cauză sau din Comunitate, trebuie să se considere că înregistrarea unei mărci trebuie refuzată în măsura în care aceasta conține elemente care contravin Regulamentului nr. 110/2008 și în temeiul cărora utilizarea acesteia poate fi interzisă?"

23 Prin Ordonanța președintelui Curții din 9 martie 2010, cauzele C-4/10 și C-27/10 au fost conexate pentru buna desfășurare a procedurii scrise și orale, precum și în vederea pronunțării hotărârii.

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima întrebare

24 Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă Regulamentul nr. 110/2008 este aplicabil în ceea ce privește aprecierea validității înregistrării unei mărci care conține o indicație geografică protejată prin acest regulament, în cazul în care înregistrarea a fost efectuată înainte de intrarea în vigoare a regulamentului menționat.

25 Potrivit unei jurisprudențe constante, ca regulă generală, principiul securității juridice se opune posibilității ca punctul de pornire al aplicării în timp a unui act al Uniunii să fie stabilit la o dată anterioară publicării acestuia, mai puțin în cazul în care, cu titlu

excepțional, obiectivul care trebuie atins impune acest lucru, iar încrederea legitimă a persoanelor interesate este respectată în mod corespunzător (a se vedea în special Hotărârea din 24 septembrie 2002, Falck și Acciaierie di Bolzano/Comisia, C-74/00 P și C-75/00 P, Rec., p. I-7869, punctul 119, precum și Hotărârea din 22 decembrie 2010, Bavaria, C-120/08, Rep., p. I-13393, punctul 40).

26 În această privință, în vederea garantării respectării principiului securității juridice și al protecției încrederii legitime, normele de drept substanțial al Uniunii trebuie interpretate, în principiu, în sensul că nu au în vedere situații existente anterior intrării lor în vigoare decât în măsura în care rezultă în mod clar din formularea, finalitatea sau economia acestora că trebuie să le fie atribuit un asemenea efect (a se vedea în special Hotărârea Falck și Acciaierie di Bolzano/Comisia, citată anterior, punctul 119, Hotărârea Bavaria, citată anterior, punctul 40, precum și Hotărârea din 24 martie 2011, ISD Polska și alții/Comisia, C-369/09 P, Rep., p. I-2011, punctul 98).

27 Conform articolului 23 alineatul (1) din Regulamentul nr. 110/2008, înregistrarea unei mărci care conține o indicație geografică înregistrată în anexa III este refuzată sau invalidată în cazul în care utilizarea acesteia ar avea drept rezultat oricare dintre situațiile menționate la articolul 16 din acest regulament.

28 Această dispoziție prevede astfel în mod clar, pe lângă posibilitatea de a refuza înregistrarea unei asemenea mărci, posibilitatea de a declara, pentru aceleași motive, nulitatea unei mărci deja înregistrate, fără ca o referință temporală să aducă vreo limitare cu privire la data la care înregistrarea acestei mărci a avut loc. După cum subliniază guvernele francez și portughez, precum și Comisia Europeană, reiese din acest mod de redactare că articolul 23 alineatul (1) din Regulamentul nr. 110/2008 are vocație să se aplice mărcilor înregistrate înainte de intrarea sa în vigoare.

29 Această interpretare este confirmată de norma prevăzută la articolul 23 alineatul (2) din același regulament.

30 Această din urmă dispoziție autorizează astfel, cu titlu de derogare, continuarea utilizării unei mărci în cazul în care aceasta intră sub incidența unei situații prevăzute la articolul 16 din Regulamentul nr. 110/2008, în măsura în care această marcă a fost înregistrată sau dobândită la o dată anterioară datei de intrare în vigoare a protecției indicației geografice în cauză în țara de origine sau datei de 1 ianuarie 1996. Astfel cum arată guvernul italian și guvernul Regatului Unit, precum și Comisia, trebuie să se deducă din această normă că mărcile înregistrate înainte de intrarea în vigoare a acestui regulament, cu excepția mărcilor care se încadrează în limitele temporale ale derogării prevăzute expres la articolul 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 110/2008, pot fi anulate în temeiul alineatului (1) al aceluiași articol 23.

31 În consecință, articolul 23 alineatul (1) din Regulamentul nr. 110/2008 trebuie interpretat în sensul că este aplicabil mărcilor înregistrate înainte de intrarea în vigoare a acestui regulament.

32 În ceea ce privește aprecierea compatibilității unei asemenea aplicări în timp cu respectarea principiilor securității juridice și protecției încrederii legitime a persoanelor interesate, trebuie arătat că protecția conferită de Regulamentul nr. 110/2008 indicațiilor geografice se înscrie în continuarea celei deja garantate de Regulamentul nr. 3378/94, care introdusese în Regulamentul nr. 1576/89 un articol 11a, aplicabil de la 1 ianuarie 1996.

33 În temeiul alineatului (1) al articolului 11a menționat, statele membre erau obligate să ia toate măsurile necesare pentru a permite celor interesați să împiedice, în condițiile stabilite la articolele 23 și 24 din Acordul TRIPS, utilizarea în Comunitate a unei indicații geografice pentru produse care nu provin din locul menționat în indicația respectivă. Or, articolul 23 alineatul (2) din acest acord prevede că înregistrarea unei mărci care conține ori care este constituită dintr-o indicație geografică ce identifică băuturi spirtoase trebuie să fie refuzată sau anulată, în ceea ce privește băuturile spirtoase care nu au această origine, în timp ce articolul 24 alineatul (5) din acordul

menționat prevede o derogare în favoarea mărcilor înregistrate sau dobândite cu bună-credință înainte de intrarea în vigoare a acordului însuși sau înainte ca indicația geografică să fie protejată.

34 Prin urmare, trebuie să se constate că, începând de la 1 ianuarie 1996, data intrării în vigoare a Regulamentului nr. 3378/94, normele de protecție a indicațiilor geografice prevăzute de Acordul TRIPS au fost încorporate în dreptul Uniunii, deși competența de a stabili măsurile de punere în aplicare a fost atribuită statelor membre.

35 În aceste condiții, articolul 23 alineatul (1) din Regulamentul nr. 110/2008, potrivit căruia înregistrarea unei mărci care conține o indicație geografică protejată este refuzată sau invalidată în cazul în care utilizarea acesteia ar avea drept rezultat oricare dintre situațiile de utilizare abuzivă menționate la articolul 16 din acest regulament, nu face decât să stabilească condiții uniforme de aplicare a unei reguli deja în vigoare în dreptul Uniunii, în timp ce alineatul (2) al aceluiași articol menține derogările temporale deja recunoscute de dreptul Uniunii.

36 În consecință, aplicarea acestor dispoziții nu aduce atingere principiului securității juridice și nici principiului protecției încrederii legitime a persoanelor interesate.

37 Prin urmare, trebuie să se răspundă la prima întrebare că Regulamentul nr. 110/2008 este aplicabil în ceea ce privește aprecierea validității înregistrării unei mărci care conține o indicație geografică protejată de acest regulament, în cazul în care înregistrarea a fost efectuată înainte de intrarea în vigoare a regulamentului menționat.

Cu privire la a doua întrebare

38 Prin intermediul celei de a doua întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolul 16 și articolul 23 din Regulamentul nr. 110/2008 se opun înregistrării unei mărci care conține o indicație geografică protejată sau un termen generic care corespunde acestei indicații și traducerea acesteia din urmă, pentru băuturi spirtoase care nu îndeplinesc condițiile de utilizare a indicației menționate.

39 Pentru a răspunde la această întrebare, trebuie analizate succesiv condițiile de aplicare a articolului 23 și a articolului 16 din acest regulament.

Cu privire la condițiile de aplicare a articolului 23 din Regulamentul nr. 110/2008

40 Cu titlu introductiv, trebuie amintit că, potrivit articolului 288 al doilea paragraf TFUE, regulamentul are aplicabilitate generală și este direct aplicabil în toate statele membre. În consecință, în virtutea însești a naturii sale și a funcției sale în sistemul surselor de drept al Uniunii, acesta produce efecte imediate și este susceptibil să confere particularilor drepturi pe care instanțele naționale au obligația să le protejeze (a se vedea în special Hotărârea din 10 octombrie 1973, Variola, 34/73, Rec., p. 981, punctul 8, precum și Hotărârea din 17 septembrie 2002, Muñoz și Superior Fruiticola, C-253/00, Rec., p. I-7289, punctul 27).

41 Modul de redactare clar și necondiționat al articolului 23 alineatul (1) din Regulamentul nr. 110/2008, potrivit căruia înregistrarea unei mărci care conține o indicație geografică înregistrată în anexa III este refuzată sau invalidată în cazul în care utilizarea acesteia este efectuată în condiții care corespund uneia dintre situațiile prevăzute la articolul 16 din acest regulament, impune autorităților naționale competente

obligația de a refuza sau de anula înregistrarea unei mărci atunci când aceasta este utilizată în asemenea condiții.

42 Desigur, articolul 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 110/2008 prevede o derogare limitată în ceea ce privește mărcile înregistrate sau dobândite cu bună-credință înainte de intrarea în vigoare a protecției indicației geografice în cauză în țara de origine sau anterior datei de 1 ianuarie 1996.

43 În această privință, trebuie arătat că termenul „Cognac", inclus în mărcile a căror înregistrare se află la originea acțiunilor principale, figurează atât în anexa III la Regulamentul nr. 110/2008, cât și în anexa II la Regulamentul nr. 1576/89 ca indicație geografică ce identifică o băutură spirtoasă originară din Franța. Prin urmare, independent de protecția de care beneficiază în dreptul francez, termenul „Cognac" este protejat în dreptul Uniunii, ca indicație geografică, de la 15 iunie 1989, dată la care Regulamentul nr. 1576/89 a intrat în vigoare.

44 Această constatare este suficientă pentru a stabili că mărcile în cauză în acțiunile principale, care, potrivit deciziilor de trimitere, au fost înregistrate la 31 ianuarie 2003, nu pot beneficia de derogarea prevăzută la articolul 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 110/2008.

45 În aceste condiții, trebuie să se răspundă la prima parte a celei de a doua întrebări că, în temeiul articolului 23 alineatul (1) din Regulamentul nr. 110/2008, autoritățile naționale competente trebuie să refuze sau să anuleze înregistrarea unei mărci care conține o indicație geografică protejată și care nu beneficiază de derogarea temporală prevăzută la alineatul (2) al aceluiași articol în cazul în care utilizarea acestei mărci ar avea drept rezultat oricare dintre situațiile prevăzute la articolul 16 din regulamentul menționat.

Cu privire la condițiile de aplicare a articolului 16 din Regulamentul nr. 110/2008

46 Articolul 16 literele (a)-(d) din Regulamentul nr. 110/2008 are în vedere diverse ipoteze în care comercializarea unui produs este însoțită de o referire explicită sau implicită la o indicație geografică în condiții susceptibile fie să inducă publicul în eroare sau, cel puțin, să creeze în percepția acestuia o asociere de idei cu privire la originea produsului, fie să permită operatorului să obțină foloase necuvenite din reputația indicației geografice în cauză.

47 Protecția astfel conferită de articolul 16 din Regulamentul nr. 110/2008 indicațiilor geografice trebuie interpretată în raport cu obiectivul urmărit prin înregistrarea acestora din urmă, și anume, astfel cum reiese din considerentul (14) al acestui regulament, acela de a permite identificarea băuturilor spirtoase ca având-și originea pe un anumit teritoriu în cazul în care o anumită calitate, reputație sau altă caracteristică a respectivelor băuturi poate fi atribuită în mod esențial originii lor geografice.

48 În mod concret, întinderea acestei protecții trebuie apreciată în raport cu principiul prevăzut la articolul 15 alineatul (4) din Regulamentul nr. 110/2008, potrivit căruia pot purta o indicație geografică înregistrată în anexa III numai băuturile spirtoase care respectă toate specificațiile din dosarul tehnic depus la Comisie, conform articolului 17 din regulamentul menționat, de statul membru de origine la depunerea cererii de înregistrare a indicației în cauză.

49 Problema dacă o anumită băutură spirtoasă respectă specificațiile aplicabile unei indicații geografice protejate este o chestiune de fapt care ține de aprecierea autorităților naționale competente și care trebuie să fie soluționată înaintea examinării unei eventuale aplicări a dispozițiilor articolului 16 din Regulamentul nr. 110/2008.

50 Cea de a doua întrebare adresată de instanța de trimitere se referă în mod specific la ipoteza în care s-a procedat la înregistrarea unei mărci care conține o indicație geografică sau termenul generic care corespunde indicației respective și traducerea sa, pentru băuturi spirtoase care nu respectă specificațiile impuse de această indicație. În consecință, pornind de la această premisă, este necesar să se indice instanței de trimitere dacă o asemenea situație se poate încadra între cele prevăzute la articolul 16 din Regulamentul nr. 110/2008.

51 Cu titlu introductiv, în măsura în care întrebarea menționată se referă la o marcă ce conține termenul generic care corespunde unei indicații geografice protejate și traducerea sa, trebuie arătat că, în temeiul articolului 15 alineatul (3) primul paragraf din Regulamentul nr. 110/2008, indicațiile geografice înregistrate în anexa III la acesta nu pot deveni generice. Invers, al doilea paragraf al respectivului alineat precizează că denumirile devenite generice nu pot fi înregistrate în anexa III. În consecință, în vederea aprecierii validității înregistrării mărcilor în discuție în acțiunile principale, nu se poate susține că indicația „Cognac", înregistrată în aceeași anexă III, a devenit generică.

52 Trebuie adăugat că, în temeiul articolului 14 alineatul (2) din Regulamentul nr. 110/2008, indicațiile geografice înregistrate în anexa III, precum indicația „Cognac", nu pot fi traduse nici pe etichetă și nici în prezentarea unei băuturi spirtoase.

53 În ceea ce privește situațiile prevăzute la articolul 16 din Regulamentul nr. 110/2008, trebuie arătat că litera (a) a acestui articol se referă în special la utilizarea comercială directă sau indirectă a unei indicații geografice pentru produse care nu intră sub incidența înregistrării, în măsura în care aceste produse sunt comparabile cu băutura spirtoasă înregistrată.

54 În ipoteza avută în vedere în cea de a doua întrebare preliminară, potrivit căreia produsele care nu intră sub incidența unei indicații geografice sunt băuturi spirtoase, pare legitim să se considere că poate fi vorba despre produse comparabile cu băutura spirtoasă înregistrată sub această indicație geografică. Astfel, băuturile spirtoase, indiferent de diversele categorii pe care le cuprind, includ băuturi care prezintă caracteristici obiective comune și corespund, din punctul de vedere al publicului relevant, unor ocazii de consum în general identice. În plus, acestea sunt frecvent distribuite de aceleași rețele și sunt supuse unor norme de comercializare similare.

55 În consecință, într-o asemenea ipoteză, ar trebui să se considere că utilizarea unei mărci care conține o indicație geografică sau un termen care corespunde acestei indicații și traducerea sa, pentru băuturi spirtoase care nu respectă specificațiile corespunzătoare, constituie o utilizare comercială directă a unei indicații geografice pentru produse comparabile cu băutura înregistrată sub această indicație, dar care nu intră sub incidența înregistrării acesteia din urmă în sensul articolului 16 litera (a) din Regulamentul nr. 110/2008.

56 Este util să se amintească, în ceea ce privește noțiunea „evocare", care figurează la articolul 16 litera (b) din Regulamentul nr. 110/2008 și la care se referă decizia de trimitere în cauza C-4/10, că această noțiune acoperă ipoteza în care termenul utilizat pentru a desemna un produs încorporează o parte a unei denumiri protejate, astfel încât consumatorului, în prezența denumirii produsului, îi este indusă ca imagine de referință marfa care beneficiază de respectiva denumire (a se vedea Hotărârea din 4 martie 1999, Consorzio per la tutela del formaggio Gorgonzola, C-87/97, Rec., p. I-1301, punctul 25, și Hotărârea din 26 februarie 2008, Comisia/Germania, C-132/05, Rep., p. I-957, punctul 44).

57 Mai precis, Curtea a hotărât că aceasta putea fi situația în cazul unor produse care prezintă analogii vizuale și al unor denumiri de vânzare care prezintă o asemănare fonetică și vizuală (Hotărârile Consorzio per la tutela del formaggio Gorgonzola, punctul 27, și Comisia/Germania, punctul 46, citate anterior).

58 Pare legitim să se transpună aceste aprecieri în ipoteza, avută în vedere în cea de a doua întrebare preliminară, a înregistrării unei mărci care conține o indicație geografică sau un termen care corespunde acestei indicații și traducerea sa, pentru băuturi spirtoase care nu respectă specificațiile impuse de această indicație. Prin urmare, utilizarea unei mărci care conține elementul „Cognac" pentru băuturi spirtoase care nu respectă specificațiile corespunzătoare poate fi calificată drept „evocare" în sensul articolului 16 litera (b) din Regulamentul nr. 110/2008.

59 Trebuie adăugat că, potrivit acestei dispoziții, menționarea originii reale a produsului sau utilizarea indicației geografice în traducere sau însoțită de o formulă cum ar fi „gen", „tip", „fel", „stil", „fabricare", „aromă", sau alt termen asemănător, nu ar fi de natură să schimbe această calificare.

60 În măsura în care instanța națională consideră util, ar reveni acesteia sarcina de a aprecia, în vederea stabilirii existenței unor situații prevăzute la articolul 16 literele (c) și (d) din Regulamentul nr. 110/2008, ținând seama de elementele de interpretare deja furnizate de Curte, dacă utilizarea unei mărci care conține o indicație geografică sau un termen care corespunde acestei indicații și traducerea sa, pentru băuturi spirtoase care nu respectă specificațiile impuse de această indicație, este susceptibilă să dea o impresie falsă în privința originii acestor băuturi sau să inducă în eroare consumatorul în privința originii lor reale.

61 Se impune să se răspundă la a doua parte a celei de a doua întrebări în sensul că o situație precum cea vizată în această întrebare, și anume situația înregistrării unei mărci care conține o indicație geografică sau un termen care corespunde acestei indicații și traducerea sa, pentru băuturi spirtoase care nu respectă specificațiile impuse de această indicație, intră sub incidența situațiilor prevăzute la articolul 16 literele (a) și (b) din Regulamentul nr. 110/2008, fără a aduce atingere eventualei aplicări a celorlalte norme prevăzute la articolul 16.

Cu privire la a treia și la a patra întrebare

62 Prin intermediul celei de a treia întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolul 3 alineatul (1) litera (g) din Directiva 89/104 trebuie interpretat în sensul că o marcă ce conține o indicație geografică sau termenul generic care corespunde acestei indicații și traducerea sa, pentru băuturi spirtoase care nu respectă specificațiile impuse de această indicație, trebuie considerată ca fiind de natură să înșele publicul.

63 Prin intermediul celei de a patra întrebări, instanța menționată urmărește să afle, în esență, dacă articolul 3 alineatul (2) litera (a) din Directiva 89/104 trebuie interpretat în sensul că se impune refuzarea înregistrării unei mărci contrare dispozițiilor Regulamentului nr. 110/2008 în cazul în care un stat membru a prevăzut, în temeiul acestei dispoziții, că trebuie să se declare nulitatea unei mărci dacă și în măsura în care aceasta este contrară unei alte legislații decât dreptul mărcilor.

64 Având în vedere răspunsul oferit la cea de a doua întrebare, nu este necesar să se răspundă la aceste două întrebări.

65 Reiese astfel din răspunsul menționat că, pe de o parte, înregistrarea unei mărci care conține o indicație geografică sau termenul generic care corespunde acestei indicații și traducerea sa, pentru băuturi spirtoase care nu respectă specificațiile impuse de această indicație, intră cel puțin sub incidența situațiilor prevăzute la articolul 16 literele (a) și (b) din Regulamentul nr. 110/2008 și că, pe de altă parte, autoritățile naționale competente trebuie, în temeiul articolului 23 alineatul (1) din Regulamentul nr. 110/2008, să refuze sau să anuleze înregistrarea unei asemenea mărci.

66 În această privință, trebuie amintit că aplicabilitatea directă a unui regulament impune ca intrarea sa în vigoare și aplicarea sa în favoarea sau în sarcina subiecților de drept să se realizeze fără nicio măsură de încorporare în dreptul național, respectarea scrupuloasă a acestei obligații fiind o condiție indispensabilă a aplicării simultane și uniforme a regulamentelor în întreaga Uniune Europeană (Hotărârea Variola, citată anterior, punctul 10). Prin urmare, Regulamentul nr. 110/2008 trebuie să fie aplicabil independent de normele care asigură transpunerea Directivei 89/104 în ordinea juridică internă.

Cu privire la cheltuielile de judecată

67 Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera întâi) declară:

1) Regulamentul (CE) nr. 110/2008 al Parlamentului European și al Consiliului din 15 ianuarie 2008 privind definirea, desemnarea, prezentarea, etichetarea și protecția indicațiilor geografice ale băuturilor spirtoase și de abrogare a Regulamentului (CEE) nr. 1576/89 al Consiliului este aplicabil în ceea ce privește aprecierea validității înregistrării unei mărci care conține o indicație geografică protejată de acest regulament, în cazul în care înregistrarea a fost efectuată înainte de intrarea în vigoare a regulamentului menționat.

2) Articolele 23 și 16 din Regulamentul nr. 110/2008 trebuie interpretate în sensul că:

— în temeiul articolului 23 alineatul (1) din acest regulament, autoritățile naționale competente trebuie să refuze sau să anuleze înregistrarea unei mărci care conține o indicație geografică protejată și care nu beneficiază de derogarea temporală prevăzută la alineatul (2) al aceluiași articol în cazul în care utilizarea acestei mărci ar avea drept rezultat oricare dintre situațiile menționate la articolul 16 din regulamentul menționat;

— o situație precum cea avută în vedere în cea de a doua întrebare preliminară, și anume situația înregistrării unei mărci care conține o indicație geografică sau un termen care corespunde acestei indicații și traducerea sa, pentru băuturi spirtoase care nu respectă specificațiile impuse de această indicație, intră sub incidența situațiilor prevăzute la articolul 16 literele (a) și (b) din Regulamentul nr. 110/2008, fără a aduce atingere eventualei aplicări a celorlalte norme prevăzute la articolul 16.

Semnături